

Сертифициран вътрешен одитор (CIA): Често задавани въпроси

www.globaliia.org

Учебното съдържание на сертификационна програма **Сертифициран вътрешен одитор (CIA)** – обновено, подредено и фокусирано.

В настоящето издание ще предоставим отговори на често задаваните въпроси от кандидатите по сертификационна програма **Сертифициран вътрешен одитор (CIA)** относно нейното променено учебно съдържание.

Актуализирането на учебното съдържание на програмата, има за цел да въведе по-голяма яснота, уеднакви и приведе в съответствие трите части на изпит Сертифициран вътрешен одитор (CIA) с Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (в сила от 2017 г.).

Като единствен глобално признат сертификат за вътрешен одит - CIA има своята дълга история. Стартирайки през 1974 г., първия изпит по програмата е бил предложен на едва 654 кандидата от 41 различни локации в САЩ. От тогава над 141 000 кандидати са вече сертифицирани, като днес изпита се администрира в над 150 държави и може да се положи в над 800 изпитни центъра по света.

През тези 43 години глобалната бизнес среда и професията претърпяха значителни промени. За да се гарантира, че съдържанието на изпита остава актуално и валидно, сертификационната програма периодично се подлага на анализ и проучване на актуалността на съдържанието и, чрез което всички заинтересовани страни (кандидати по програмата, вече сертифицирани, преподаватели и опитни експерти) изразяват мнение и очертават знанията и уменията, които са най-важни за професията в момента. В началото на 2017 г. бе проведено точно такова проучване, в което взеха активно участие и членовете на ИВОБ.

Резултатите от проучването потвърдиха необходимостта от промяна на учебното съдържание на текущите три части на изпита. Новото съдържание вече е факт и ще влезе в сила от януари 2019 г.

Въпроси и отговори

1. Какво да разбираме под понятието учебно съдържание на изпита ?

Учебното съдържание основно очертава и обобщава включените в изпита теми. Разработено е отделно съдържание за всяка една от частите на изпита. Заедно тези три учебни програми служат като ръководство, което подпомага кандидатите да идентифицират областите, върху които ще бъдат тествани и необходимите знания умения, които трябва да притежават за да придобият успешно сертификат Сертифициран вътрешен одитор (CIA).

2. Защо учебното съдържание на сертификационна програма CIA се променя?

За да отговори на нуждите от необходимими глобални компетенции в настоящата практика на вътрешен одит.

3. Дали изпитът CIA ще продължава да се състои от три части?

Да, за да се сертифицирате по програмата CIA е нужно успешно да положите първа, втора и трета част на изпита.

4. Какво не се променя?

Всеки кандидат по програмата трябва да отговори на определени изисквания, включително за образование и професионален опит. Подробно описание и необходимите документи са достъпни на сайта на ИВОБ: http://www.iabg.org/index.php?option=com_content&view=article&id=178&Itemid=216&lang=bg. Броят на въпросите за всяка една част и времето определено за полагане на изпит остават същите:

- Част I – 125 въпроса, време за решаване – 2 ч. 30 мин. (150 мин.);
- Част II – 100 въпроса, време за решаване – 2 ч. (120 мин.);
- Част III – 100 въпроса, време за решаване – 2 ч. (120 мин.).

5. Колко точки са необходими за да премина успешно изпит по всяка една от частите на изпит CIA?

Крайната оценка се определя от броя на въпросите, на които сте отговорили вярно и варира в диапазона между 250 и 750 точки. За да преминете успешно изпит, по която и да е от частите на програмата е необходимо да имате минимум 600 точки, което покрива минималното ниво от знания, които е нужно да има всеки притежател на сертификат CIA.

6. Остава ли изискването да съм положил успешно първа част на изпита CIA за да придобия сертификат CRMA?

Да, кандидатите желаещи да придобият „Сертификация в областта на осигуряване управлението на риска“ (CRMA), ще са задължени да положат успешно и част първа на изпит CIA.

7. Дали промененият вариант на изпит CIA ще се отрази върху статута на притежаваната от мен квалификация „Практикуващ вътрешен одитор“ (Internal Audit Practitioner)?

Кандидатите регистрирали се за придобиването на квалификация - „Практикуващ вътрешен одитор“ и успешно взели първа част на изпит CIA ще запазят тази квалификация.

8. Как се променя учебното съдържание на изпита?

Темите от учебното съдържание на частите на изпит CIA бяха преработени за да:

- Приведат изпита в съответствие с настоящата практика на вътрешен одит;
- Да се създадат още по-голямо съответствие между съдържанието и Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит;
- Да минимизират дублирането и припокриването между трите части на изпита;
- Да изяснят в голяма степен знанията, уменията и способностите, които кандидатите по програмата трябва да притежават за да преминат изпитите.

По-долу е направен преглед на промените във всяка една от изпитните част и на програма CIA. За да придобиете още по-подробна представа, можете да прегледат и изданието на английски език: [“CIA Exam: Why and How It’s Changing”](#).

Част 1

Настояща версия

- I. Задължителни указания (35-45%);
- II. Вътрешен контрол / Риск (25-35%);
- III. Извършване на одитен ангажимент – одитни техники и инструменти (25-35%).

Ревизирана версия

- I. Основи на вътрешният одит (15%);
- II. Независимост и обективност (15%);
- III. Компетентност и професионална грижа (18%);
- IV. Програма за осигуряване на качеството и за усъвършенстване (7%);
- V. Управление, управление на риска и контрол (35%);
- VI. Риск от измами (10%).

Допълнителни бележки по отношение на преработеното учебно съдържание на Част 1 на програма CIA:

- Елементите на Международните професионални практики по вътрешен одит, като мисията на вътрешния одит и основните принципи на професионалната практика по вътрешен одит са включени в съдържанието;
- Учебното съдържание се характеризира с по-голямо съответствие с присъщите за дейността стандарти;
- Изпитът разглежда разликите между услугите за даване на увереност и тези при консултиране;
- Изпитът разглежда кога е налице подходящо оповестяване на съответствието и несъответствието с Международните стандарти за професионалната практика по вътрешен одит;
- Най-голямата област от изпита е „Управление, управление на риска и контрол“, която съставлява 35% от него;
- Част от изпита изисква от кандидатите да демонстрират базово разбиране на концепции, докато другата част от изпита изисква от тях да демонстрират своите професионални знания, умения и способности.

Част 2

Настояща версия

- I. Управление на функцията по вътрешен одит (40-50%);
- II. Управление на отделен одитен ангажимент (40-50%);
- III. Риск от измами и свързаните с това контроли (5-15%);

Ревизирана версия

- I. Управление на вътрешния одит (20%);
- II. Планиране на ангажимента (20%);
- III. Изпълнение на ангажимента (40%);
- IV. Комуникиране на резултатите от ангажимента и мониторинг на напредъка (20%).

Допълнителни бележки по отношение на преработеното учебно съдържание на Част 2 на програма CIA:

- Учебното съдържание се характеризира с по-голямо съответствие със стандартите за изпълнение на работата;

- Изпитът разглежда отговорността на Ръководителя на вътрешен одит по отношение на оценка на остатъчния риск и и комуникиране на приемливото ниво на риск в организацията;
- Най-голямата област от изпита е „Изпълнение на ангажмента“, която съставлява 40% от него;
- Част от изпита изисква от кандидатите да демонстрират базово разбиране на концепции, докато другата част от изпита изисква от тях да демонстрират своите професионални знания, умения и способности.

Част 3

Настояща версия

- I. Управление / Бизнес етика (5-15%);
- II. Управление на риска (10-20%);
- III. Организационна структура/ Бизнес процеси и риск (15-25%);
- IV. Комуникация (5-10%);
- V. Управленски/ Лидерски принципи (10-20%);
- VI. ИТ / Непрекъсваемост на бизнеса (15-25%);
- VII. Финансово управление (10-20%);
- VIII. Глобална бизнес среда (0-10%).

Ревизирана версия

- I. Бизнес проникновенност (35%);
- II. Информационна сигурност (25%);
- III. Информационни технологии (20%);
- IV Финансово управление (20%).

Допълнителни бележки по отношение на преработеното учебно съдържание на Част 3 на програма CIA:

- Броя на темите, които Част 3 включва вече е значително намален;
- Учебното съдържание включва нова област свързана с анализа на данни;
- Учебното съдържание по отношение на информационната сигурност е разширено за да обхване допълнителни теми като рискове по отношение на киберсигурността и нововъзникващи технологични практики;
- Най-голям област от изпита е „Бизнес проникновенност“ съставляваща 35% от него;
- Част от изпита изисква от кандидатите да демонстрират базово разбиране на концепции, докато другата част от изпита изисква от тях да демонстрират своите професионални знания, умения и способности.

9. Въз основа на актуализираното учебно съдържание кога ревизираните части на програма CIA ще бъдат налични?

Очаква се актуализирания изпит CIA да бъде наличен от януари 2019 г. първоначално само на английски език. Превод на други езици ще бъде реализиран постепенно след януари.

10. Кога мога да кандидатствам или да се регистрирам за новата програма CIA?

Кандидатите могат да се регистрират по програмата по всяко време. Един път одобрени кандидатите разполагат с 4 години да вземат всички изпити от програмата. След като получат одобрение по програмата, кандидатите могат да заявят, който и да е от изпитите, след което

ще разполагат с 180 дена за да го положат. Ако кандидат предпочете да се яви на изпит по-ново учебно съдържание, той ще трябва да се регистрира за някоя от частите след като новия изпит стане наличен през януари 2019 г.

11. Ако вече имам взета част от програмата, нужно ли е да се явя отново на този изпит?

Не, кандидатите запазват успешно взетата част. Кандидатите по програма CRMA положили успешно първа част на изпита по старото съдържание също ще запазят тази част и ще могат да отговорят на изискванията по програма CRMA.

12. Ще мога ли да положа някоя от частите по актуалното към момента учебно съдържание на програмата преди да бъде наличен новия изпит?

Да, кандидатите ще могат да се регистрират и положат изпит по настоящо валидното учебно съдържание преди ревизирианият вариант на изпита да бъде наличен на английски език от януари 2019 г.

13. Дали имам възможност да взема съществуващия изпит на програмата или ревизириания вариант?

Кандидатите ще продължат да се явяват за съществуващите изпити, докато изпитите по новата структура не станат налични през януари 2019 г., първоначално на английски език, а постепенно достъпни и на други езици. След влизане в сила на новите изпити, изпитите с по-старото съдържание вече няма да бъдат налични.

14. Къде мога да намеря учебни материали за подготовка по новите изпити?

Разбрахме, че всеки кандидат избира различен метод за да се подготви за изпит. Изброеното по-долу не е изчерпателен списък, а единствено някой предложения, целящи да Ви улеснят:

- Използвайте и изучете следния издания, които ще откриете [тук](#) изброени с английските си заглавия и подредени релевантно спрямо всяка една от частите на изпита;
- Използвайте и изучете актуалните обучителни системи разработени специално да Ви подготвят за изпит. Подробна информация относно всички актуални учебни пособия може да откриете на интернет адрес: www.bookstore.theiia.org/cia. Всички издания от библиотеката на The IIA можете да поръчате директно към ИВОБ. Талон-заявка за учебна литература можете да свалите от следния [линк](#) на сайта на ИВОБ;
- Участвайте в обученията за подготовка по различните части на сертификационна програма CIA, предоставени от Вашият местен институт. Повече информация относно графика на провеждане на обученията ще откриете в Програмата на ИВОБ публикувана на интернет страницата на института.

15. Дали явяването на новите изпити ще ми струва повече пари?

Не, регистрационната такса по програмата и таксите за явяване на изпит остават непроменени.

16. Аз вече притежавам сертификат CIA. Дали тези промени ще ме засегнат ?

Не кандидатите, които успешно са положили изпит върху всяка една от трите части и са придобили своя сертификат, не е нужно да предприемат никакви действия, освен да изпълняват изискванията за Непрекъснато професионално обучение (CPE).

Допълнителни ресурси

Част 1

- IPPF – Mission, Definition of Internal Auditing, Core Principles, Code of Ethics; Standards, Implementation Guides, and Practice Guides (including GTAGs), by The IIA
- Internal Auditing Assurance and Advisory Services, by Urton Anderson, Michael Head, and Sridhar Ramamoorti
- Sawyer's Guide for Internal Auditors, by Larry Sawyer
- Quality Assessment Manual, by The IIA
- Enterprise Risk Management Framework, by COSO
- Internal Control – Integrated Framework, by COSO
- The Global Internal Audit Competency Framework, by The IIA
- Position Paper “The Three Lines of Defense in Effective Risk Management and Control,” by The IIA
- Understanding Management, by Richard Daft and Dorothy Marcic
- Current textbooks on internal auditing and relevant topics

Част 2

- IPPF – Mission, Definition of Internal Auditing, Core Principles, Code of Ethics, Standards, Implementation Guides, and Practice Guides (including GTAGs), by The IIA
- Internal Auditing Assurance and Advisory Services, by Urton Anderson, Michael Head, and Sridhar Ramamoorti
- Sawyer's Guide for Internal Auditors, by Larry Sawyer
- Position Paper “The Role of Internal Auditing in Resourcing the Internal Audit Activity,” by The IIA
- Current textbooks on internal auditing and relevant topics

Част 3

- IPPF – Mission, Definition of Internal Auditing, Core Principles, Code of Ethics, Standards, Implementation Guides, and Practice Guides (including GTAGs), by The IIA
- Internal Auditing Assurance and Advisory Services, by Urton Anderson, Michael Head, and Sridhar Ramamoorti
- Sawyer's Guide for Internal Auditors, by Larry Sawyer
- Enterprise Risk Management Framework, by COSO
- Internal Control – Integrated Framework, by COSO
- Understanding Management, by Richard Daft and Dorothy Marcic
- Project Management Body of Knowledge (PMBOK) Guide, by Project Management Institute
- Performance Auditing: Measuring Inputs, Outputs, and Outcomes, by Stephen Morgan, Ronell Raaum, and Colleen Waring
- Auditing Human Resources, by Kelli Vito
- Auditing the Procurement Function by David O'Regan
- Contract and Commercial Management: The Operational Guide, by IACCM
- Data Analytics: Elevating Internal Audit's Value, by Warren Stippich Jr. and Bradley Preber
- Implementing the NIST Cybersecurity Framework, by ISACA
- Information Technology Control and Audit, by Sandra Senft, Frederick Gallegos, and Aleksandra Davis
- IT Auditing: Using Controls to Protect Information Assets, by Chris Davis, Mike Schiller, and Kevin Wheeler
- Principles of Information Security, by Michael Whitman and Herbert Mattord
- Accounting Principles, by Jerry Weygandt, Paul Kimmel, and Donald Kieso
- Current textbooks on internal auditing and relevant topics